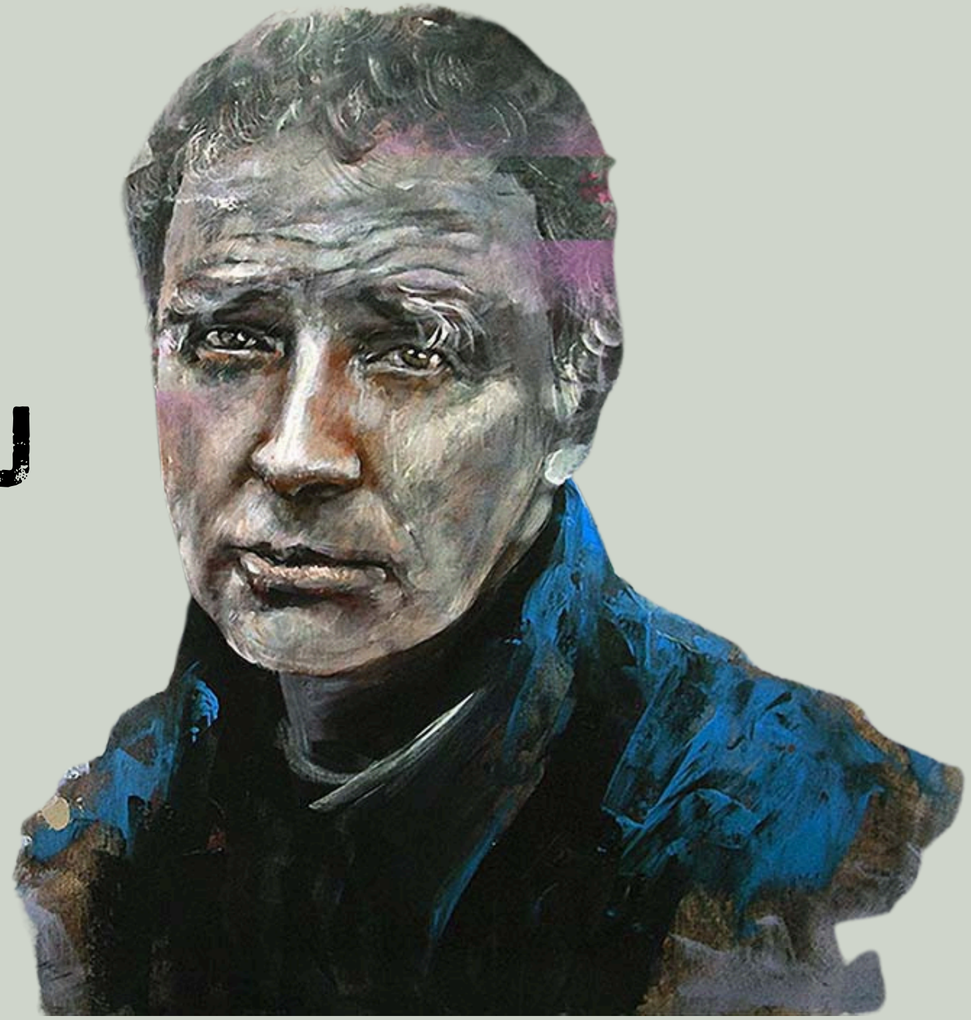
ANTYGONA W NOWYM JORKU JANUSZA GŁOWACKIEGO

JANUSZ GŁOWACKI

- **lata życia: 1938-2017;**
- dramatopisarz, prozaik, scenarzysta, felietonista;
- ogłoszenie stanu wojennego w Polsce zastało go w Londynie, gdzie przebywał na premierze jednego ze swoich dramatów - pisarz zdecydował się wówczas nie wracać do kraju;
- od 1983 roku mieszkał w Nowym Jorku, pisał sztuki, które przyniosły mu dużą popularność (m. in. *Antygona w Nowym Jorku*, *Polowanie na karaluchy*, *Czwarta siostra*)

CECHY TWÓRCZOŚCI

- nasycenie socjologicznymi obserwacjami (tzw. reportaż środowiskowy) - prześmiewczy portret społeczeństwa polskiego, obraz życia emigracji, problem przemocy, bezdomności;
- uniwersalna, niemal paraboliczna wymowa;
- czarny humor;
- parodia;
- groteska (tzw. wirówka nonsensu);
- gra z konwencjami oraz tradycją literacką (np. *Kopciuch*, *Antygona w Nowym Jorku* - wpisanie dramatu trojga emigrantów na nowojorskim bruku w schemat starego mitu);
- stylizacje językowe (stylizacja środowiskowa)

Na pytanie czytelników, dlaczego nie pisze lekkich, przynoszących wytchnienie komedii, Głowacki odpowiedział: ***Pewnie dlatego, że od czasów Czechowa świat zrobił kilka dalszych depresyjnych kroków***

GENEZA

- **czas powstania:** 1991 rok (premiera miała miejsce w roku 1992);
- **okoliczności:** echa osobistych doświadczeń Głowackiego, który po przybyciu do Nowego Jorku borykał się z widmem bezdomności, poczuciem wykluczenia;
- **utwór zbudowany jest z 2 aktów (16 scen)**;
- *Antygona w Nowym Jorku* bardzo szybko zyskała popularność i zaczęła być wystawiana na deskach teatrów całego świata

BOHATEROWIE

- **ANITA** - Portorykanka, która próbuje w Ameryce zarobić na założenie własnego sklepu;
- **PCHEŁKA** - Polak;
- **SASZA** - Żyd rosyjskiego pochodzenia, artysta malarz, który wyemigrował do Stanów Zjednoczonych z Leningradu;
- **POLICJANT** - odpowiedzialny za porządek w parku

TREŚĆ

- akcja rozgrywa się w jednym z nowojorskich parków na Dolnym Manhattanie;
- Portorykanka Anita poszukuje swojego ukochanego, Johna; Rosjanin Sasza informuje kobietę, że mężczyzna został poprzedniego dnia zabrany przez karetkę pogotowia;
- okazuje się, że John nie żyje a decyzją władz ma zostać pogrzebany na cmentarzu przeznaczonym dla kryminalistów oraz ludzi, którzy nie posiadają amerykańskiego obywatelstwa;
- Anita odchodzi; pojawia się Pchełka (Polak), któremu Sasza zarzuca kradzież alkoholu, który mieli wypić wspólnie (Pchełka wziął na niego pieniądze);
- kolejnego dnia Pchełka i Sasza opowiadają sobie swoją przeszłość (Sasza mieszkał przy siedzibie KGB,z której dobiegały krzyki katowanych ludzi, jego ojciec także został aresztowany przez władze komunistyczne; po przyjeździe do USA remontował domy, do momentu kiedy żona nie zdradziła go z właścicielem jednego z nich - stał się bezdomny, kiedy podpalił nieruchomość);
- Pchełka próbuje namówić Saszę do sprzedaży nerki; Anita namawia do przechwycenia ciała Johna;

TREŚĆ

- Pchełka i Sasza znajdują się na Bronksie, gdzie przeszukują trumny, w których znajdują się ciała zmarłych;
- Pchełka i Sasza siedzą na ławce w parku, pomiędzy nimi znajdują się zwłoki Johna; po pewnym czasie mężczyźni odkrywają, że nie są to jednak zwłoki ukochanego Anity;
- Anita nie zauważa, że dostarczone przez Pchełkę i Saszę zwłoki nie należą do Johna, zaczyna organizować uroczystości pogrzebowe (opowiada przy tym historię swojego życia: wszystkie oszczędności musiała wydać na pogrzeb matki, świadczyła usługi seksualne właścicielowi mieszkania, w którym się zatrzymała, żona mężczyzny po odkryciu prawdy, wyrzuciła Anitę na ulicę);
- kolejnego dnia Pchełka częstuje Saszę denaturatem zmieszanym z wódką, co wywołuje u Rosjanina silny atak, w tym samym czasie Anita pada ofiarą gwałtu;
- w parku rozpoczyna się akcja porządkowa (miejsce ma zostać oczyszczone z bezdomnych) - policjant informuje widownię, że w czasie akcji na ogrodzeniu powiesiła się Portorykanka twierdząca, że spoczywają tu zwłoki jej partnera oraz że jedna na trzysta osób w Nowym Jorku jest bezdomna, co oznacza, że za chwilę znów ktoś skończy na ulicy

PROBLEMATYKA I POETYKA

- dramat Głowackiego odwołuje się do tragedii Sofoklesa - w historię bezdomnych wpisany zostaje motyw Antygony - autor pokazuje w ten sposób jak mit ulega demitologizacji oraz co o świecie mówi współczesna wersja antycznej tragedii

POETYKA:

- dystans wobec opisywanej rzeczywistości,
- ironia,
- groteska (np. zderzenie powagi tematu śmierci i pochówku z nieprzystającym do niego sposobem realizacji),
- nawiązania do teatru absurdu (kreacja bohaterów nieustannie próbujących nadać swojemu życiu oraz światu sens, a skazanych na niepowodzenie w tym aspekcie)

EWOLUCJA DRAMATU

TRAGEDIA ANTYCZNA (np. *Antygona* Sofoklesa):

- zasada trzech jedności (miejsca, czasu, akcji);
- zasada *decorum* (odpowiedniość stylu do tematu);
- obecność chóru (wprowadza w problematykę utworu, komentuje wydarzenia);
- tragizm (konflikt tragiczny);
- ironia tragiczna;
- *hybris* - pycha

DRAMAT SZEKSPIROWSKI (np. *Makbet*, *Hamlet* Williama Szekspira):

- zerwanie z zasadą 3 jedności: czasu, miejsca oraz akcji - akcja dramatów Szekspira rozgrywa się w różnych miejscach, trwa dłużej niż dobę, utwory są wielowątkowe;
- zerwanie z zasadą decorum (komizm miesza się z tragizmem, pojawiają się bohaterowie z pospólstwa);
- elementy fantastyczne (duchy, zjawy, wiedźmy, upiory);
- pogłębienie psychologii postaci;
- wprowadzenie scen zbiorowych (zastępują antyczny chór)

EWOLUCJA DRAMATU

DRAMAT ROMANTYCZNY (np. *Kordian* Juliusza Słowackiego, *Dziady* Adama Mickiewicza):

- nawiązania do dramatu hiszpańskiego, średniowiecznego oraz utworów Williama Szekspira (szekspiryzm);
- zerwanie z zasadą trzech jedności;
- luźna fabuła;
- fragmentaryczność;
- odrzucenie akcji opartej na regule przyczynowo - skutkowej;
- forma otwarta (np. wiele części utworu - cykl);
- synkretyzm rodzajowy (łączenie elementów lirycznych, epickich oraz dramatycznych);
- synkretyzm gatunkowy (wprowadzanie w strukturę dramatu pieśni, ballad, bajek, improwizacji);
- synteza sztuk (łączenie tkanki dramatycznej z partiami muzycznymi oraz efektami plastycznymi - np. bal u Senatora w *Dziadach* Mickiewicza);
- mieszanie patosu oraz tragizmu i komizmu;
- groteska;
- łączenie realizmu oraz fantastyki (zgodnie z wizją świata niepoddającego się oglądowi przez pryzmat *szkiełka i oka*);
- **w polskim dramacie romantycznym dominowała tematyka patriotyczna i narodowowyzwoleńcza.**

EWOLUCJA DRAMATU

DRAMAT SYMBOLICZNY, NEOROMANTYCZNY (Młoda Polska):

- wpisanie problematyki metafizycznej w historyczną tradycję romantyzmu;
- **symbolizm dopełnia refleksję nad losem narodu, służąc jednocześnie przedstawieniu sytuacji dających się określić historycznie oraz społecznie** (np. *Wesele* Wyspiańskiego);
- nawiązywanie do tradycji romantycznej miało na celu zarysowanie problematyki narodowej

DRAMAT REALISTYCZNO - NATURALISTYCZNY (np. *Moralność pani Dulskiej* Gabrieli Zapolskiej):

- diagnoza społeczna wpisana w teorię walki o byt (działalność niewrażliwych jednostek bez skrupułów dążących do realizacji swoich celów);
- wydobycie prawdy o biologicznym rodowodzie człowieka oraz społeczeństwa (analiza zachowań bohaterów oraz tego w jaki sposób wpływa na nich środowisko);
- realistyczne tło historyczne;
- prawdopodobieństwo sytuacyjne;
- indywidualizacja języka;
- rozbudowane didaskalia

EWOLUCJA DRAMATU

TEATR ABSURDU, ANTYTEATR:

- **przedstawiciele:** Samuel Beckett, Jean Genet, Eugene Ionesco - doświadczenie wojny, totalitaryzmu, kryzysu europejskiej cywilizacji);
- kreacjonizm - konstruowanie alternatywnych, autonomicznych wizji świata często posiadających metaforyczny lub paraboliczny charakter;
- odrzucenie zasad mimetyzmu (prawdopodobieństwa, realizmu) - fabuła umieszczona w umownym świecie oraz przestrzeni zostaje zredukowana do minimum i podporządkowana metaforycznej lub parabolicznej wymowie utworu;
- odrzucenie związków przyczynowo - skutkowych;
- wprowadzanie do utworów elementów nadrealizmu;
- eksponowanie absurdalności świata (nawiązania do francuskiego egzystencjalizmu);
- wyrażanie krytycznego stosunku do języka - niedoskonały środek komunikacji, niepozwalający na wyrażanie skomplikowanych uczuć, podatny na manipulacje i socjotechniczne nadużycia;
- hiperbola,
- groteska - wydarzenia oraz działania bohaterów odbiegają od potocznego doświadczenia i psychologicznego prawdopodobieństwa

W literaturze polskiej nawiązania do teatru absurdu można odnaleźć w twórczości Sławomira Mrożka, Tadeusza Różewicza oraz Janusza Głowackiego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ